DOMSTOLENS DOM (tredje afdeling)
12. juni 1986 *

I sag 229/84

Maria Sommerlatte, pensioneret tjenestemand ved Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, Eurotel, Todtmoserstraße 2, D — 7822 St.-Blasien, ved advokat Victor Biel, Luxembourg, og med valgt adresse i Luxembourg hos denne, 18 A, rue des Glacis,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved ledende juridisk konsulent Henri Etienne som befuldmægtiget og med valgt adresse i Luxembourg hos medlem af Kommissionens juridiske tjeneste Manfred Beschel, Jean Monnet-bygningen, Kirchberg,

sagsøgt,

hvori sagsøgeren har nedlagt påstand om skadeserstatning under henvisning til, at Kommissionen har gjort sig skyldig i et ansvarspådragende forhold ved ikke i tide at have informeret sit pensionerede personale om visse ændringer i den tyske lovgivning om sygekasser,

har

DOMSTOLEN (tredje afdeling)

sammensat af afdelingsformanden U. Everling, dommerne Y. Galmot og C. Kakouris,

generaladvokat: M. Darmon
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl

efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 11. december 1985,

afsagt følgende

* Processprog: Fransk.

DOM

(Sagsfremstillingen udelades)

Præmisser

1 Ved stævning, indgivet til Domstolens justitskontor den 12. september 1984, har M. Sommerlatte, der er pensioneret tjenestemand ved Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, anlagt sag med påstand om skadeserstatning under henvisning til, at Kommissionen har gjort sig skyldig i et ansvarspådragende forhold, idet den har tilsidesat sin bistandspligt over for hende.

2 Det fremgår af sagen, at sagsøgeren, der er pensionsberettiget efter Fællesskabets pensionsordning, samtidig har været tilknyttet den tyske sygesikringsordning »Barmer Ersatzkasse« (Barmer's supplerende sikringsordning, herefter benævnt BEK). Sagsøgerens bidrag til BEK blev indtil slutningen af 1982 beregnet på grundlag af hendes pensionsrettigheder i Tyskland, således at der ikke herved blev taget hensyn til hendes indtægter i form af pension fra Fællesskabet.

3 Ved lov af 4. december 1981 om tilpasning af pensionerne for 1982 blev der indsat en ny § 180 i »Reichsversicherungsordnung« (tysk lov om social sikring, herefter benævnt RVO), hvorefter sagsøgerens indtægter i form af pension fra Fællesskabet med virkning fra den 1. januar 1983 skulle indgå i beregningsgrundlaget for sagsøgerens bidrag til den tyske ordning. I henhold til § 23 i den nye lov, hvorved der skete en ændring af § 534 i RVO, kunne sagsøgeren, hvis tilknytning til den nationale ordning hidtil havde været obligatorisk, dog ansøge om at udtræde af BEK, idet sagsøgeren herved skulle godtgøre, at hun var tilknyttet en anden sygesikringsordning, og indgive ansøgning herom senest den 31. marts 1983.

4 Efter at problemerne i forbindelse med denne nye tyske lovgivning var blevet rejst over for Kommissionen, fremsendte denne — på baggrund af artikel 13, stk. 2, i protokollen vedrørende privilegier og immuniteter, hvorefter løn og vederlag, der udbetales af Fællesskaberne, er fritaget for national beskatning — den 17. november 1982 en standardskrivelse til de syv pensionerede fællesskabstjenestemænd, der havde rettet henvendelse til den, og rådede de pågældende til ikke over

for de tyske sygekasser at opgive størrelsen af deres pension fra Fællesskabet. Sagsøgeren var den eneste af de berørte pensionerede tjenestemænd, der ikke havde rettet henvendelse til Kommissionen. Efter at de tyske myndigheder til støtte for den modsatte opfattelse havde henvist til Domstolens dom af 25. februar 1969 (Klomp, 23/68, Sml. 1969, s. 21), fremsendte Kommissionen imidlertid den 16. marts 1983 en ny standardskrivelse til de nævnte pensionerede tjenestemænd, hvori den gjorde opmærksom på de følger, det kunne få for de pågældende, såfremt de over for de tyske myndigheder undlod at opgive størrelsen af deres pension fra Fællesskabet, idet Kommissionen samtidig pegede på muligheden for inden den 31. marts 1983 at udtræde af den tyske ordning. Skrivelserne var vedlagt en erklæring om den pågældende pensionerede tjenestemands tilknytning til Fællesskabets sygesikringsordning. Endvidere offentliggjorde Kommissionen i *Personaleposten* af 28. marts 1983 en meddelelse til de berørte pensionerede tjenestemænd, hvori der blev gjort opmærksom på, at disse inden den 31. marts kunne ansøge om at udtræde af BEK.

5 Sagsøgeren, der havde underrettet BEK om størrelsen af sin pension fra Fællesskabet, modtog herefter fra sygekassen en skrivelse af 2. marts 1983, hvori det meddeltes, at der til den tyske ordning af hendes pension fra Fællesskabet skulle betales et månedligt bidrag på 140,19 DM, eller 6,05% af denne pension. Ved skrivelse af 4. marts 1983 til BEK forespurgte sagsøgeren, om det var retligt muligt at blive fritaget for at betale dette bidrag. Som svar herpå fremsendte BEK den 18. marts 1983 en skrivelse til sagsøgeren, hvori der blev redegjort for muligheden for senest den 31. marts 1983 at udtræde af den nationale ordning. Sagsøgeren har bestridt, at hun har modtaget denne skrivelse.

6 Da sagsøgeren herefter først den 29. november 1983 ansøgte om at udtræde af den nationale ordning, blev denne ansøgning afslået som for sent indgivet, hvilket skete den 15. december 1983.

7 I mellemtiden, nemlig den 27. august 1983, havde sagsøgeren indgivet en ansøgning til Kommissionen i medfør af tjenestemandsvedtægtens artikel 90, hvori hun anmodede om en forhøjelse af sin pension fra Fællesskabet under henvisning til, at den indtægt, som denne repræsenterede, var blevet formindsket som følge af det nævnte månedlige bidrag til den tyske sikringsordning.

8 Kommissionen afviste denne ansøgning den 6. oktober 1983 med den begrundelse, at omfanget af pensionsrettigheder er fastsat i tjenestemandsvedtægten, hvorfor det ikke var muligt at ændre disse på grund af andre forhold.

9 Den 24. december 1983 indgav sagsøgeren en klage til Kommissionen i medfør af vedtægtens artikel 90, stk. 2. Efter først at være blevet stiltiende afvist blev denne klage også udtrykkeligt afvist inden for den i tjenestemandsvedtægtens artikel 91, stk. 3, fastsatte søgsmålsfrist, nærmere bestemt ved en afgørelse af 18. juli 1984, hvorefter sagsøgeren den 12. september 1984 anlagde nærværende sag.

10 Sagsøgeren har gjort gældende, at hun har lidt et tab som følge af en fejl, som Kommissionen i sin egenskab af forvaltningsmyndighed har gjort sig skyldig i, idet den har vildledt hende ved først at give udtryk for den opfattelse, at den nye tyske lovgivning var uforenelig med fællesskabsretten, for derefter at ændre denne opfattelse uden at gøre hende opmærksom herpå. Sagsøgeren anfører endvidere, at Kommissionen for sent, nemlig først i *Personaleposten* af 28. marts 1983, henledte de berørte pensionerede tjenestemænds opmærksomhed på deres mulighed for at udtræde af den tyske ordning, at Kommissionen mere end fire måneder for sent tilsendte sagsøgeren den til brug for hendes udtræden af BEK fornødne erklæring om hendes tilknytning til Fællesskabets sygesikringsordning, samt endelig, at Kommissionen ikke, således som den burde have gjort, har anlagt sag mod Forbundsrepublikken Tyskland i medfør af EØF-traktatens artikel 169, stk. 2, i anledning af den tilsidesættelse af fællesskabsretlige rettigheder og principper, som den nye nationale lovgivning om sygesikring er udtryk for.

11 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen har handlet i strid med den bistandspligt, der påhviler den i henhold til tjenestemandsvedtægtens artikel 24, samt med princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, ligesom der er blevet handlet i strid med god forvaltningsskik, hvorfor Kommissionen har begået en tjenstlig fejl, som har medført, at hun er blevet påført et tab.

12 Sagsøgeren har videre anført, at det pågældende tab udgør og også i fremtiden vil udgøre 6,05% af hendes pension, og har nedlagt påstand om, at der tilkendes hende erstatning, ikke i form af et engangsbeløb, men således at Kommissionen dømmes til månedligt at godtgøre hende det påførte tab. Sagsøgeren understreger herved, at det pågældende beløb ikke skal anses som en forhøjelse af hendes pension, således at det afholdes af pensionsfondens midler, men som en erstatning, der afholdes over Kommissionens budget.

13 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet om, at den burde have anlagt sag ved Domstolen mod Forbundsrepublikken Tyskland i medfør af EØF-traktatens artikel 169, stk. 2, ikke kan tages i betragtning, og at det i øvrigt savner grundlag. Endvidere anfører Kommissionen, at der ikke i forbindelse med en i

henhold til EØF-traktatens artikel 179 anlagt sag kan ske nogen indirekte afgørelse af spørgsmålet om, hvorvidt den tyske lovgivning om sygesikring strider mod fællesskabsretten, og om, hvorvidt fællesskabsretten er til hinder for, at der kan pålægges pensionerede fællesskabstjenestemænd en forpligtelse til på grundlag af deres pension fra Fællesskabet at bidrage til den omhandlede ordning.

14 Kommissionen har på denne baggrund anført, at tvistens genstand må begrænses til det ene spørgsmål, om Kommissionen som ansættelsesmyndighed har tilsidesat sin bistandspligt over for sagsøgeren.

15 Kommissionen har herom dels gjort gældende, at den i tide gjorde de pensionerede fællesskabstjenestemænd, der havde rettet henvendelse til den, opmærksom på deres mulighed for at udtræde af den tyske sygesikringsordning, idet den i denne forbindelse vedlagde de til de pågældende fremsendte skrivelser en erklæring om deres tilknytning til Fællesskabets sygesikringsordning, dels at sagsøgeren havde haft kendskab til en af disse skrivelser, idet en sådan skrivelse var vedlagt hendes klage af 24. november 1984.

16 Kommissionen har anført, at selv om det fremgår af de hensyn, der ligger til grund for vedtægtens artikel 24, at Kommissionen har pligt til at yde en tjenestemand bistand, når denne har brug herfor for at kunne varetage sine interesser, var forholdet i det foreliggende tilfælde reelt det, at sagsøgeren ikke havde noget virkeligt behov for en sådan bistand, idet hun var bekendt med muligheden for at udtræde af den nationale sikringsordning, hvilket både fremgår af BEK's anmodning til sagsøgeren om at opgive størrelsen af hendes pension fra Fællesskabet og af den efterfølgende korrespondance mellem dette nationale sikringsorgan og sagsøgeren, der endte med den skrivelse af 18. marts 1983, som BEK har oplyst at have tilsendt sagsøgeren.

17 Kommissionen har endvidere anført, at såfremt sagsøgeren havde indgivet sin ansøgning om udtræden af den tyske ordning på det tidspunkt, da hun har erkendt at have fået kendskab til muligheden herfor, dvs. den 5. eller den 6. april 1983, havde hun kunnet undgå, at de tyske myndigheder afslog ansøgningen som for sent indgivet, eftersom de i et andet tilfælde havde indrømmet en forlængelse af den pågældende frist. Kommissionen har endvidere understreget, at sagsøgeren aldrig har anmodet den om at udstede en erklæring om hendes tilknytning til Fællesskabets sygesikringsordning og at hun under alle omstændigheder ikke havde til hensigt at gøre brug heraf, idet hendes formål var at undgå at betale bidrag af sin pension fra Fællesskabet og ikke at udtræde af den tyske ordning, hvilket også fremgår af korrespondancen mellem sagsøgeren og BEK.

18 Endelig har Kommissionen gjort gældende, at den omstændighed, at den ændrede sin oprindelige opfattelse med hensyn til, hvorvidt den tyske lovgivning var i overensstemmelse med fællesskabsretten, ikke medførte noget tab for de pensionerede tjenestemænd, der havde gjort Kommissionen opmærksom på deres forhold, eller som fulgte de anvisninger, Kommissionen gav i sin meddelelse til personalet af 28. marts 1983.

19 Det bemærkes, at selv om det af ordlyden af tjenestemandsvedtægtens artikel 24 kun umiddelbart fremgår, at denne bestemmelse pålægger Fællesskabets institutioner en forpligtelse til at yde bistand over for tjenestemænd og ansatte, der står i et aktivt tjenesteforhold, må bestemmelsen alligevel antages at have et mere generelt sigte. Formålet med bestemmelsen må nemlig være, at tjenestemænd og ansatte, der står i et aktivt tjenesteforhold, skal gives en sikkerhed ikke kun i denne forbindelse, men også med hensyn til deres fremtidige forhold, således at de gives de bedste vilkår for at kunne udføre deres opgaver, hvilket er i tjenestens almindelige interesse. Den bistandspligt, der påhviler Fællesskabets institutioner, omfatter derfor også pensioneret personale.

20 Det påhviler normalt den pågældende selv at rette henvendelse om bistand til den institution, han henhører under. Under visse særlige omstændigheder kan der dog foreligge en forpligtelse for fællesskabsinstitutionen til at yde en bestemt form for bistand uden en forudgående anmodning herom fra den pågældendes side, således at bistanden ydes på institutionens eget initiativ.

21 En sådan forpligtelse må antages at foreligge her. Som det fremgår af sagen, var Kommissionen oprindeligt af den opfattelse, at den nye tyske lovgivning var uforenelig med fællesskabsrettens bestemmelser, hvorfor den havde anbefalet de pensionerede fællesskabstjenestemænd, der havde rettet henvendelse til den, at undlade at opgive størrelsen af deres pension til det nationale organ. Efter forhandlinger med de tyske myndigheder anbefalede Kommissionen imidlertid senere ved en standardskrivelse af 16. marts 1983 de pågældende pensionerede tjenestemænd at udtræde af den tyske ordning, idet den med henblik herpå fremsendte en erklæring om den pågældendes tilknytning til Fællesskabets sygesikringsordning.

22 Det fremgår endvidere, at kun et meget begrænset antal pensionerede fællesskabstjenestemænd var berørt af den nye tyske lovgivning. Ifølge Kommissionens egne oplysninger drejede det sig om otte personer, som alle, bortset fra sagsøgeren, havde rettet henvendelse til Kommissionen, og som derefter individuelt var blevet holdt orienteret af denne. Sagsøgeren rettede ikke henvendelse til Kommissionen vedrørende spørgsmålet, men denne var bekendt med hendes tilknytning til BEK. Kommissionen burde derfor have informeret sagsøgeren personligt, på samme måde som den informerede de andre pensionerede tjenestemænd.

23 Det bemærkes endvidere, at de oplysninger, som sagsøgeren måtte have fået ved den meddelelse, Kommissionen offentliggjorde i *Personaleposten* af 28. marts 1983, fremkom for sent, hvorfor de ikke satte sagsøgeren i stand til inden den 31. marts 1983 at træffe de fornødne foranstaltninger til en eventuel udtræden af den nationale ordning.

24 Det må herefter lægges til grund, at Kommissionen ikke i tide gav sagsøgeren meddelelse om sin endelige stillingtagen til spørgsmålet om den nationale lovgivnings forenelighed med de fællesskabsretlige bestemmelser, og heller ikke om muligheden for at udtræde af BEK inden den 31. marts 1983.

25 Denne forsømmelighed fra Kommissionens side har været medvirkende til, at sagsøgeren opretholdt sin tilknytning til den nationale sygesikringsordning.

26 Det bemærkes dog, at Kommissionens forsømmelighed ikke har været den eneste årsag til sagsøgerens fortsatte tilknytning til den nationale sygesikringsordning. Sagsøgeren undlod således oprindeligt at meddele Kommissionen, at hun ville blive ramt af den pågældende ordning, således som de andre berørte pensionerede tjenestemænd gjorde det, selv efter at have modtaget skrivelsen af 2. marts 1983, hvori BEK oplyste hende om størrelsen af det bidrag, hun skulle betale på grundlag af sin pension fra Fællesskabet. Endvidere er det udtryk for en mangel på agtpågivenhed, at sagsøgeren ikke rettede forespørgsel til BEK om muligheden for at udtræde af den tyske ordning.

27 Det må herefter lægges til grund, at det tab, sagsøgeren er blevet påført som følge af sin fortsatte tilknytning til den nationale ordning, og den forpligtelse, der påhviler hende til at yde bidrag til denne ordning på grundlag af sin pension fra Fællesskabet, må tilskrives såvel Kommissionen som sagsøgeren selv.

28 I øvrigt bemærkes, at sagsøgerens fortsatte tilknytning til BEK giver hende visse fordele i form af ydelser, som hun som følge heraf kan oppebære, hvilket bør tages i betragtning ved vurderingen af størrelsen af det tab, hun må antages at have lidt.

29 Kommissionen bør herefter dømmes til månedligt at betale sagsøgeren et beløb svarende til 50% af det bidrag, som hun på grundlag af sin pension fra Fællesskabet månedligt skal indbetale til BEK.

Sagens omkostninger

30 I henhold til procesreglementets artikel 70 bærer institutionerne deres egne omkostninger i sager anlagt af tjenestemænd. Kommissionen bør derfor bære sine egne omkostninger.

31 I henhold til artikel 69, stk. 3, første afsnit, kan Domstolen ophæve sagsomkostningerne helt eller delvis, såfremt hver af parterne henholdsvis taber eller vinder sagen på et eller flere punkter. Kommissionen har delvis tabt sagen og bør derfor dømmes til at betale halvdelen af sagsøgerens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (tredje afdeling)

1) **Kommissionen betaler månedligt til sagsøgeren et beløb svarende til 50% af det bidrag, som hun på grundlag af sin pension fra Fællesskabet månedligt skal indbetale til Barmer Ersatzkasse.**

2) **Kommissionen bærer sine egne sagsomkostninger og betaler desuden halvdelen af sagsøgerens.**

Everling Galmot Kakouris

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 12. juni 1986.

P. Heim
Justitssekretær

U. Everling
Formand for tredje afdeling